Oplegnotitie verwerken input raadsleden en ondernemers(vertegenwoordiging)

Na behandeling en instemming (exclusief Eersel) met de Visie Werklocaties 4.0 op de omgevingsdag 13 juli 2023, is de visie naar de 21 gemeenteraden toegezonden.
Raadsleden waren uitgenodigd tijdens de Metropool Conferentie op 27 september in gesprek te gaan over- en input te leveren op de visie. Daarnaast hebben zowel de raad in Eindhoven (n.a.v. bespreking in de commissie 26 september) als in Geldrop (n.a.v. de raadsvergadering 25 september) de visie besproken en hun input aan ons meegegeven.
De visie is tevens toegezonden aan ondernemers (vertegenwoordiging).Op 9 oktober hebben de ondernemers(-verenigingen) een uitnodiging gehad om input te leveren op de visie. Hiervoor waren dezelfde partijen uitnodigt die ook in het traject naar de visie toe een uitnodiging hebben ontvangen om mee te denken.

De input van alle partijen in ogenschouw nemend, geven we in deze notitie de hoofdlijnen van de input weer en of en hoe deze is verwerkt. Voor de volledigheid voegen we hierbij toe:

- Het overzicht van alle gemaakte opmerkingen tijdens de Metropool Conferentie 27 september.
- Het gespreksverslag van de bijeenkomst met ondernemers(-vertegenwoordiging) 9 oktober.
- Het verslag van de commissievergadering in Eindhoven 26 september.
- De wijzigingsvoorstellen van de raad van Geldrop Mierlo 25 september.

Opbouw van deze notitie

Op 27 september 2023 zijn de raadsleden van de 21 gemeenten in de metropoolregio geïnformeerd over de Regionale Visie Werklocaties versie 4.0. Na een toelichting op de visie hebben zij middels het “plakken van geeltjes” een reactie kunnen geven op een viertal stellingen die in relatie stonden met 4 van de 7 bouwstenen uit de visie.
In dit document geven we een samenvatting van de input per stelling en een voorstel voor het verwerken van de input in de visie Werklocaties die leidt tot versie 4.1. De opmerkingen vanuit de raden in Eindhoven en Geldrop Mierlo en vanuit de ondernemers hebben we, indien mogelijk, ondergebracht onder de stellingen.

Bouwsteen 1: Economisch profiel
Stelling: Aandacht voor brede welvaart betekent dat we selectief zijn in de economische sectoren die we vestigingsmogelijkheden bieden: we bieden alleen ruimte voor de in het visiedocument genoemde bedrijven.
De reacties gaan van “mee eens” naar niet “mee eens”.

Input	Wijze van verwerken
Toegevoegde waarde / bijdrage brede welvaart bedrijven naast economisch profiel. Er wordt aandacht gevraagd om naast het economisch profiel, ook toe te zien op de toegevoegde waarde die bedrijven leveren op het gebied van werkgelegenheid voor alle doelgroepen, de aansluiting bij de regionale beroepsbevolking en de verhouding met arbeidsmigranten.	Op pagina 30 van de visie, de eerste en vierde bullet, wordt in de leidende principes reeds de aandacht voor werkgelegenheid en lokale stuwende en voorzienende MBK geborgd. Ondanks dat voegen we aan de vierde bullet toe: - ....en het lokale en regionale arbeidspotentieel in relatie tot werk voor arbeidsmigranten. We vullen pagina 34 de eerste bullet aan met: - We onderkennen het belang van werkgelegenheid voor zowel praktisch als theoretisch geschoolden en waken voor een gezonde verhouding tussen de regionale beroepsbevolking en de inzet van arbeidsmigranten.
Meer nadruk op het menselijk kapitaal (o.a. voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt) en het benadrukken en concretiseren van de breedte van de MKB mee te nemen als inbreng voor de visie. (commissievergadering Eindhoven 26 september.)	Op pagina 30 van de visie, de eerste en vierde bullet, wordt in de leidende principes reeds de aandacht voor werkgelegenheid en lokale stuwende en voorzienende MBK geborgd. Ondanks dat voegen we aan de vierde bullet toe: - ....en het lokale en regionale arbeidspotentieel in relatie tot werk voor arbeidsmigranten. We vullen pagina 34 de eerste bullet aan met:

	- We onderkennen het belang van werkgelegenheid voor zowel praktisch als theoretisch geschoolden en waken voor een gezonde verhouding tussen de regionale beroepsbevolking en de inzet van arbeidsmigranten.
Duurzaamheid: er wordt aandacht gevraagd voor toegevoegde waarde op het gebied van duurzaamheid door in te zetten op energieneutrale en circulaire werklocaties.	De uitwerking hiervan nemen we op in hoofdstuk 5 van de programmeringsafspraken waarin een kwaliteitskader voor toekomstbestendige werklocaties wordt uitgewerkt.
Type bedrijvigheid. Sommige reacties pleiten ervoor niemand uit te sluiten. Anderen pleiten voor het uitsluiten van grootschalige logistiek en datacenters en enkel de vestiging voor duurzame en groene industrie toe te staan. Er wordt aandacht gevraagd voor het behoud van ruimte voor lokale bedrijvigheid en het behoud van ruimte voor start-ups en de mogelijkheden voor zittende bedrijven om te groeien.	- In de visie op pagina 30, 6e bullit wordt reeds uitspraak gedaan over de vestiging van datacenters en grootschalige logistiek. Hier wordt geen aanvullende bepaling voor opgenomen. - De input om geen bedrijven uit te sluiten staat op gespannen voet met de opmerking om elke duurzame industrie toe te staan. - In de visie 4.0 is reeds opgenomen dat de regio duurzame principes zal opstellen. Dit betreft het opstellen van duurzaamheidscriteria voor de ontwikkeling van een locatie maar ook eisen die aan een vestiger op deze locatie worden gesteld. Daarmee stimuleren we duurzame bedrijventerreinen en bedrijven. We nemen hier in de visie geen aparte bepaling voor op. - Ruimte voor lokale bedrijvigheid is reeds geborgd.
In overweging te nemen om met de regio wethouders in gesprek te gaan over klimaat deals en over de scoring voor duurzame bedrijven	Zie de wijze van verwerken met betrekking tot type bedrijvigheid. Daarnaast is op pagina 56 de 8e bullet opgenomen dat we

op nieuwe bedrijventerreinen via een uitgifteprotocol (commissievergadering Eindhoven 26 september 2023)	uitgiftecriteria zullen opstellen waar de duurzame principes onderdeel van uit maken.
Aanverwante sectoren: zowel hier als bij de algemene opmerkingen wordt aandacht gevraagd voor landbouw, cultuur en zorg. Bij de algemene opmerking wordt aandacht gevraagd voor de sociale aspecten.	In de visie en programmering Werklocaties focussen we ons op sectoren die op werklocaties/ bedrijventerreinen zijn gevestigd. Deze sectoren vallen daar niet onder en nemen we derhalve ook niet mee in de visie.
Binnen de SGE is HTSM en Automotive genoemd. Voor Geldrop-Mierlo is de recreatie echter ook als vrijetijdseconomie van belang. Dit profiel mist. Daarom zou Geldrop-Mierlo op zijn minst genoemd moeten worden de kop “21 gemeenten individueel” bij toerisme en recreatie. (Wijzigingsvoorstel raad Geldrop-Mierlo 25 september 2023)	Op sheet 29 ook voor Geldrop Mierlo als lokaal profiel toerisme en recreatie toegevoegd met de voetnoot dat dit type bedrijvigheid zich veelal niet op bedrijventerreinen bevindt.
We staan alleen logistieke activiteiten toe die bijdragen aan het "Brainport Ecosysteem". De vraag blijft: wat is dat dan? (Wijzigingsvoorstel raad Geldrop-Mierlo 25 september 2023)	Dit wordt in de programmeringsafspraken nader omschreven.
Arbeidsmarktbeleid. Voor Geldrop-Mierlo een zeer belangrijk onderwerp. Door de geografische ligging ligt GM precies tussen de twee arbeidsmarktregio’s in. Dit maakt dat Mierlo meer gericht is op Helmond-De Peel en Geldrop meer op Eindhoven. De verbinding kan/moet dus sterker! Dat zou in de visie beschreven kunnen worden. (wijzigingsvoorstel raad Geldrop Mierlo 25 september 2023)	Zoals omschreven gaan we voor de visie uit van de reeds gemaakte afspraken in de Strategische Agenda Brainport. De opmerking dat de verbinding tussen twee arbeidsmarktregio’s sterker moet is geen onderdeel van de visie werklocaties maar moet in de arbeidsmarktregio’s worden besproken.

Bouwsteen 3: Divers aanbod complementaire werkmilieus
Stelling: We moeten werklocaties van een eenduidiger profiel voorzien en steviger sturen op 'het juiste bedrijf op de juiste plaats'.

Ook hier lopen de reacties uiteen van “duidelijk eens” naar oneens.

Input	wijze van verwerken
Lokale gebondenheid: er wordt aandacht gevraagd voor lokale betrokkenheid en gebondenheid van bedrijven.	Zowel de uitgangspunten op pagina 30 de 1e bullet als op pagina 44 de 8e bullet zien toe op voldoende ruimte voor het stuwende en voorzienende regionale en lokale MKB.
Diversiteit versus het eenduidiger profiel. Er wordt gepleit voor een veelheid van en verscheidenheid in werklocaties en de verbinding met duurzaamheid, groen, circulair en energie. Opgemerkt wordt dat diversiteit en cross-overs tussen verschillende bedrijven ook interessant kunnen zijn. De vraag is of je dan concurrenten of juist ketenpartners bij elkaar zet. De keerzijde van het eenduidig profiel kan zijn dat wanneer het in een branche slecht gaat dit van invloed is op de locatie. Daarnaast is de vraag of een grote kartrekker op deze manier zijn toeleveranciers om zich heen kan verzamelen	We onderschrijven de oproep om te streven naar diversiteit om daarmee een robuust ecosysteem te ontwikkelen. Bovendien streven we naar clustering van bedrijven om daarmee waar mogelijk wederzijdse meerwaarde te vergroten. Als overheden hebben we daarin een stimulerende en faciliterende rol, bedrijven kiezen immers zelf (binnen door de overheid opgelegde kaders). We werken dit verder uit in de programmeringsafspraken.
Voorrang voor bedrijven die (eigen) medewerkers nodig hebben.	Zie de toevoeging die is gedaan op pagina 34 de eerste bullet.
Het bedrijfsleven moet kunnen ondernemen. Het uitgangspunt moet zijn de wens van de ondernemer. Vrijheid overlaten aan de ondernemers.	We onderschrijven deze opmerking, met dien verstande dat we als overheden bedrijven niet alleen kunnen stimuleren en faciliteren om onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor toekomstbestendige werklocaties en de leefbaarheid in onze regio waar te maken, maar waar nodig als overheden ook regels moeten stellen. Met het gesprek met de ondernemers(-vertegenwoordiging) borgen we dat de visie niet haaks staat op de wensen van de ondernemers.

Pagina 38: voeg toe of de % per bedrijf of per medewerker zijn berekend (ondernemers-vertegenwoordiging 9 oktober 2023)	Is toegevoegd.

Daarnaast is er een aantal vragen gesteld

Vraag	Wijze van verwerken
Wie bepaalt wat "juist" is?	Dit wordt in de programmeringsafspraken nader uitgewerkt.
Wat is de stok achter de deur?	De programmeringsafspraken komen iedere omgevingsdag terug. Hierdoor blijven de afspraken, met de visie als basis, onderdeel van gesprek.
Hoe verplaatsen we “foute” bedrijven.	De regio kent een aantal bedrijven die, in het licht van de huidige keuzes, niet passen in het gekozen economisch profiel. Dat laat onverlet dat ook deze bedrijven momenteel hun waarde hebben (omdat er bijvoorbeeld veel mensen uit de regio werken), maar ook dat zij rechten hebben. Het verplaatsen van dergelijke bedrijven vraagt om maatwerk én het inspelen op het goede moment. Er is dus geen algemeen antwoord mogelijk op deze vraag.
Hoe ‘groot’ zijn de werklocaties? Is hier een ondergrens qua ha.?	Dit verschilt per locatie en type werkmilieu.

Bouwsteen 4: Creëren van ruimte

Stelling: We geven prioriteit aan het intensiveren van bestaande locaties en zijn zeer terughoudend in het ontwikkelen van nieuwe terreinen (die dan aan zeer hoge eisen moeten voldoen).

Met deze stelling is men het grotendeels eens. Hoewel wel de kanttekening wordt gemaakt of de ambitie niet te hoog is. Daarnaast wordt de opmerking gemaakt dat je niet kunt beslissen over de grootte van dit puzzelstuk wanneer je de rest van de puzzel niet kent.

Input	Wijze van verwerken
Benut en herontwikkel bestaande VAB locaties en heb aandacht voor bedrijven die op deze locaties uit hun jasje groeien.	Op pagina 44 de 10e bullet hebben we het volgende opgenomen: Voormalig agrarische bedrijfslocaties (VAB's) zien wij niet als mogelijkheid voor nieuwe bedrijventerreinen of vestiging van industriële bedrijven. Dat neemt niet weg dat op deze locaties nieuwe (bij de kwaliteiten van het (buiten)gebied) economische activiteiten gevestigd kunnen worden. We zien VAB locaties dan ook niet als onderdeel van deze visie Werklocaties.
Het belang van balans wordt benadrukt. Een goede balans tussen wonen, werken, energietransitie en natuur. Ook wordt de combinatie intensiveren en moderniseren genoemd. Door de ondernemersvertegenwoordiging in Valkenswaard en Cranendonck wordt specifiek aandacht gevraagd voor de balans tussen wonen en werken.	Op pagina 44 de 4e bullet is dit reeds als uitgangspunt opgenomen.
Wijze van intensiveren: meer hoogbouw.	De mogelijkheden van intensiveren en daarmee voor hoogbouw verschillen per terrein en kavel. In de programmeringsafspraken nemen we op dat we voor een aantal terreinen een strategie gericht op intensiveren in combinatie met revitalisering uitwerken.
Mobiliteit: betekent dit dan ook minder gebruik van de auto en meer gebruik van de fiets of zorgt het juist voor een verkeerstoename? A2 t.h.v. Maarheeze onder de grond?	Op pagina 51 is opgenomen dat we afspraken zullen maken over duurzame principes voor de ontwikkeling van nieuwe terreinen. Het simuleren van maatregelen gericht op de energietransitie maakt hier onderdeel van uit. Deze visie werklocaties doet geen uitspraak over

	het onder de grond brengen van de A2 t.h.v. Maarheeze.
Plek van nieuwe bedrijventerreinen: aan de rand van de brainportregio, middelgrote terreinen op de grens van de gemeenten? Groen/natuur, landelijk gebied moet worden behouden. Bij nieuwe woningbouw ook nieuwe bedrijven? Als intensiveren niet kan, dan buiten de regio? Relatie met mobiliteit: arbeidsintensieve bedrijven bij stations en bedrijven met grote logistieke impact nabij rijkswegenstelsel.	De locaties voor bedrijventerreinen zullen we bepalen in de programmeringsafspraken. Met het leidende principe bullet 5 op pagina 44 borgen we dat we een zorgvuldige integrale afweging maken.

Bouwsteen 6: Proactief programmeren en selectief alloceren.
Stelling: Programmeren en alloceren doen we steeds op regionale schaal, niet langer op subregionaal niveau.

Ook hier is men het zowel eens als oneens met de stelling. De opmerkingen in grote lijnen samengevat:

Input	Wijze van verwerken
Er wordt aandacht gevraagd voor lokale binding van kleinere bedrijven en behoud van de kracht van de diverse subregio's	Zowel de uitgangspunten op pagina 30 de 1e bullet als op pagina 44 de 8e bullet zien toe op voldoende ruimte voor het stuwende en voorzienende regionale en lokale MKB.
Maar ook aangegeven andere regio's te betrekken. Deel de groeiende economie met andere regio's.	Deze visie Werklocaties ziet toe op de afspraken binnen de MRE. Uiteraard maakt de MRE onderdeel uit van een groter geheel van de provincie Noord Brabant, Nederland en gezien haar ligging ook de relatie met België. Echter beperken we ons in de visie tot de MRE.
Zorg dat maatwerk mogelijk is.	Van deze opmerking nemen we notie. Maatwerk is altijd mogelijk.

Wat verder ter tafel kwam
Op het vel “wat niet ter tafel kwam” konden raadsleden kwijt wat zij in de visie missen. Waar mogelijk zijn deze ondergebracht bij de stellingen. Opmerkingen die niet bij een stelling passen, hebben we hieronder samengevat. Samenvattend worden hier de volgende opmerkingen gemaakt:

Input	Wijze van verwerken
Versterken toppositie in plaats van behoud toppositie	We handhaven het behoud van de toekomstbestendige toppositie omdat dit gezien ook de ambitie op en samenhang met andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven onze ambitie blijft. We plaatsen dit wel in het kader van het gesprek over Brede Welvaart.
Beheersbaarheid van een veranderende, onvoorspelbare wereld.	De basis voor de visie Werklocaties betreft de prognose Werklocaties van de provincie Noord Brabant gericht op 2030 met een doorkijk naar 2040. Met deze visie spelen we, binnen de cirkel van invloed, zo goed mogelijk in op de toekomstige ontwikkeling van werklocaties.
ASML: verplaatsen naar regio Heerlen? Meer afstand tot en geen afhankelijkheid van ASML.	Het past niet binnen deze visie om een uitspraak te doen over de locatie van ASML.
Definitie Werklocaties. Waar passen kantorenlocaties?	Deze visie ziet toe op werklocaties in de hoedanigheid van bedrijventerreinen. Hoewel er kantoren op bedrijventerreinen gevestigd kunnen zijn, ziet deze visie niet toe op kantoorlocaties.

Algemene opmerkingen over de visie

Commissievergadering Eindhoven 26 september 2023

De fracties hebben gereageerd op:
1. de (inhoudelijke) bouwstenen waarop de programmeringsafspraken met de regio worden gebaseerd;
2. de balans tussen bestaande en nieuwe bedrijventerreinen, vanuit het regionale en gemeentelijke schaalniveau; en
3. de afweging tussen de meerwaarde voor HTSM-sector en de belangen van het bredere MKB.

Daarbij is onder andere aandacht gevraagd voor:

- de volgordelijkheid en inhoud van de bouwstenen;
- de sociale kant en het menselijke kapitaal;
- de ruimtelijke keuzes en de integrale afweging;
- het type (duurzame) bedrijven dat zich vestigt; en
- wat wordt verstaan onder het brede MKB.

Ondernemers (-vertegenwoordiging) 9 oktober 2023

- Overall is de reactie dat de Visie Werklocaties een helder stuk betreft.
- Aandacht wordt gevraagd hoe te borgen dat er ook ruimte is voor bedrijven met een hoge milieucategorie, zoals een afvalverbrandingsoven.
- Zorgen worden geuit over de bereikbaarheid van de werklocaties. De koppeling van mobiliteit is van belang!
- Dit geldt ook voor de koppeling tussen ruimte voor bedrijvigheid en ruimte voor woningbouw. De woningbouw legt een grote claim op de ruimte. Echter, een groei van inwoners betekent ook een groei van arbeidsplaatsen. Dit lijkt uit balans. In Valkenswaard wordt ruimte gegeven aan woningbouw, maar nieuwe ruimte voor bedrijvigheid is er niet.
  Ook in Cranendonck is er zorg of de regiogemeenten enkel een woonomgeving worden van inwoners die werken in “groot Eindhoven”. Ruimte voor woningen voor deze werknemers gaat ten koste van ruimte voor bedrijvigheid.
- Het is van belang om bij het leggen van de ruimtelijke puzzel ruimte voor wonen, werken, landbouw en natuur zorgvuldig af te wegen.

- In het kader van het juiste bedrijf op de juiste plek en het economisch profiel: zorg dat je zowel bij de eerste verkoop als ook bij doorverkoop borgt dat de juiste bedrijvigheid zich vestigt.
- Aandacht voor een realistisch beeld van het aanbod aan bedrijventerreinen door goed in beeld te hebben wat reeds in optie of verkocht is. Een terrein is soms al verkocht voordat het terrein is ontwikkeld.
- Aandacht wordt gevraagd voor de samenwerking tussen gemeenten. Wanneer er bij een gemeente geen ruimte meer is, moet er samenwerking gezocht worden met andere gemeenten. Gemeenten hebben daarmee niet alleen een lokale verantwoordelijkheid maar ook een regionale.